

Václav Žalud

MODERNÍ RADIOELEKTRONIKA

Praha 2000

Václav Žalud

MODERNÍ RADIOELEKTRONIKA

Bez předchozího písemného svolení nakladatelství nesmí být kterákoli část kopírována nebo rozmnožována jakoukoli formou (tisk, fotokopie, mikrofilm nebo jiný postup), zadána do informačního systému nebo přenášena v jiné formě či jinými prostředky.

Autor a nakladatelství nepřijímají záruku za správnost tištěných materiálů. Předkládaná zapojení a informace jsou zveřejněny bez ohledu na případné patenty třetích osob. Nároky na odškodnění na základě změn, chyb, nebo vynechání jsou zásadně vyloučeny.

Veškerá práva vyhrazena.

© Doc. Ing. Václav Žalud CSc. 2000

© Nakladatelství BEN – technická literatura, Věšínova 5, Praha 10

Václav Žalud: Moderní radioelektronika

BEN – technická literatura, Praha 2000

1. vydání

ISBN 80-86056-47-3

MODERNÍ RADIOELEKTRONIKA

1.	ÚVOD DO TEORIE SIGNÁLŮ	17
2.	MODULACE	75
3.	ZDROJOVÉ A KANÁLOVÉ KÓDOVÁNÍ, EKVALIZACE, DIVERZITA	263
4.	DVOJBRANY V RADIOELEKTRONICE	331
5.	VYSOKOFREKVENČNÍ A MIKROVLNNÉ ZESILOVAČE	375
6.	NELINEÁRNÍ OBVODY	419
7.	RŮZNÉ ZPŮSOBY RÁDIOVÉHO PŘENOSU	459
8.	DRUŽICOVÉ RADIOKOMUNIKAČNÍ SYSTÉMY	485
9.	POZEMNÍ MOBILNÍ RÁDIOVÁ KOMUNIKACE	505
10.	DIGITÁLNÍ ROZHLAS DAB A DIGITÁLNÍ TELEVIZE DVB ...	563
11.	RÁDIOVÉ VYSÍLAČE, PŘIJÍMAČE A SOFTWAREOVÉ RÁDIO	591

OBSAH

ÚVOD	12
TEORETICKÉ ZÁKLADY RADIOELEKTRONIKY	16
1. ÚVOD DO TEORIE SIGNÁLŮ	17
1.1 Deterministické elektrické signály	17
1.1.1 Klasifikace elektrických signálů	17
1.1.2 Spektrální analýza deterministických signálů	20
1.1.3 Fourierova transformace	26
1.1.4 Diskrétní Fourierova transformace a rychlá Fourierova transformace	33
1.1.5 Hilbertova transformace	35
1.1.6 Korelační a autokorelační funkce	35
1.1.7 Funkce delta a jednotková skoková funkce	39
1.2 Náhodné signály a šum	40
1.2.1 Základní pojmy	40
1.2.2 Hustota pravděpodobnosti, pravděpodobnostní distribuční funkce	42
1.2.3 Střední hodnoty	45
1.2.4 Některé funkce hustoty pravděpodobnosti a distribuční funkce	46
1.2.5 Autokorelační a korelační funkce	49
1.2.6 Spektrální analýza náhodných signálů	50
1.2.7 Příklady náhodných signálů	51
1.2.8 Šum	53
1.3 Úvod do teorie radioelektronických systémů	56
1.3.1 Základní klasifikace radioelektronických systémů	56
1.3.2 Systémy se soustředěnými parametry	58
1.3.3 Systémy s rozloženými parametry, přenosová vedení	59
1.3.4 Přenos determinovaných signálů lineárními systémy	62
1.3.5 Nezkreslený přenos, ideální dolní propust a pásmová propust	66
1.3.6 Pulzní odezva ideální dolní propusti a ideální pásmové propusti	68
1.3.7 Komplexní obálka pásmových signálů	70
2. MODULACE	75
2.1 Rádiové komunikační systémy	75
2.1.1 Obecné schéma rádiového komunikačního systému	75
2.1.2 Přenosová kapacita rádiového komunikačního systému	78
2.1.3 Modulace a jejich klasifikace	80
2.2 Analogové modulace	84
2.2.1 Amplitudová modulace AM	85
2.2.2 Odvozené amplitudové modulace DSB, SSB, ISB, VSB a QAM	94
2.2.3 Kmitočtová modulace FM a fázová modulace PM	110
2.2.4 Modulátory pro modulace FM a modulace PM	122

2.2.5	Demodulátory pro modulace FM a modulace PM	128
2.2.6	Vzájemné porovnání analogových modulací	141
2.3	Diskrétní modulace v základním pásmu	143
2.3.1	Přednosti diskretních modulací	143
2.3.2	Nekódované modulace PAM, PPM, PWM, vzorkovací teorém	145
2.3.3	Impulzová kódovaná modulace PCM	151
2.3.4	Šum v systémech PCM.....	154
2.3.5	Odvozené impulzové kódované modulace DPCM, DM, ADM	157
2.3.6	Formáty signálů pro reprezentaci binárních dat, diferenciální kódování ...	162
2.3.7	Kmitočtová filtrace digitálních signálů v základním pásmu pro nulové intersymbolové interference (Nyquistova strategie)	165
2.3.8	Kmitočtová filtrace pro maximalizaci poměru signál/šum (přijímač s přizpůsobeným filtrem, korelační přijímač)	172
2.3.9	Korelační kódování	174
2.4	Diskrétní modulace s nosnými vlnami	180
2.4.1	Základní typy diskretních modulací s nosnými vlnami	180
2.4.2	Hlavní parametry diskretních modulací s nosnými vlnami	185
2.4.3	Geometrická reprezentace modulovaných signálů, signálový prostor	189
2.4.4	Klasifikace digitálních modulací	193
2.4.5	Modulace FSK (BFSK, MFSK)	197
2.4.6	Modulace PSK v základním provedení (BPSK, D-BPSK, MPSK)	199
2.4.7	Modulace QPSK a modulace D-QPSK	205
2.4.8	Ofsetová modulace QPSK (O-QPSK)	211
2.4.9	Modulace $\pi/4$ -QPSK a modulace $\pi/4$ -DQPSK	212
2.4.10	Modulace CPM – obecné vlastnosti	215
2.4.11	Modulace MSK	220
2.4.12	Modulace GMSK	223
2.4.13	Modulace M-QAM (modulace s proměnnou obálkou)	231
2.4.14	Další varianty modulací s proměnnou obálkou	236
2.4.15	Modulační formáty s více nosnými vlnami MCM, ortogonální kmitočtový multiplex OFDM	236
2.4.16	Obnova referenční nosné vlny (CR) a časování symbolů (STR)	249
2.4.17	Grafické zobrazení signálů používaných u diskretních modulací	253
2.4.18	Vzájemné porovnání diskretních modulací	255

3. ZDROJOVÉ A KANÁLOVÉ KÓDOVÁNÍ, EKVALIZACE, DIVERZITA..... 263

3.1	Zdrojové kódování (redukce bitové rychlosti)	264
3.1.1	Základní principy zdrojového kódování	264
3.1.2	Přehled metod zdrojového kódování elektroakustických signálů	265
3.1.3	Zdrojové kódování telefonních hovorových signálů	265
3.1.4	Kodek ADPCM pro hovorové signály	270
3.1.5	Zdrojové kódování jakostních elektroakustických signálů	272
3.1.6	Zdrojové kódování obrazových (video) signálů	280

3.2	Kódování kanálu (detekce a korekce chyb)	289
3.2.1	Základní pojmy a klasifikace kanálových kódů	289
3.2.2	Kanálový detekční kód s paritními bity	292
3.2.3	Konvoluční korekční kódy	293
3.2.4	Blokové korekční kódy	296
3.2.5	Opakované vysílání	299
3.2.6	Prokládání (interleaving)	300
3.2.7	Řetězové kódy	301
3.3	Ekvalizace	301
3.3.1	Ekvalizace u analogových radiokomunikačních systémů	303
3.3.2	Adaptivní ekvalizace u digitálních radiokomunikačních systémů	306
3.3.3	Adaptivní ekvalizér s transversálním filtrem	313
3.3.4	Ekvalizér s rozhodovací zpětnou vazbou DFB	314
3.4	Diverzitní příjem	314
3.4.1	Principy diverzity	315
3.4.2	Různé koncepce vytváření nezávislých rádiových kanálů	316
3.4.3	Metody sdružování přijímaných signálů	318
3.4.4	Příklady systémů pro diverzitní příjem	322
3.5	Kódované modulace	324
3.6	Porovnání ochranných kanálových kódů	328

RADIOELEKTRONICKÉ OBVODY A SUBSYSTÉMY

4.	DVOJBRANY V RADIOELEKTRONICE	331
4.1	Admitanční parametry a rozptylové parametry dvojbranů	331
4.2	Rozptylové parametry trojbranů	334
4.3	Vstupní a výstupní admitance, činitelé odrazu a stabilita	338
4.4	Napěťové zesílení a výkonová zesílení	343
4.5	Šumové vlastnosti	349
4.6	Kmitočtová a nelineární zkreslení	356
4.7	Dynamický rozsah	360
4.8	Měření šumových a výkonových parametrů dvojbranů	362
4.9	Aktivní lineární dvojbrany (bipolární tranzistory, tranzistory řízené elektrickým polem)	365
5.	VYSOKOFREKVENČNÍ A MIKROVLNNÉ ZESILOVAČE	375
5.1	Úzkopásmové tranzistorové zesilovače	375
5.1.1	Používaná zapojení jednostupňových zesilovačů	375
5.1.2	Obecný postup návrhu jednostupňových zesilovačů	380
5.1.3	Pasivní úzkopásmové vazební obvody	382
5.1.4	Několikastupňové úzkopásmové zesilovače	388
5.2	Širokopásmové tranzistorové zesilovače	389
5.2.1	Širokopásmové zesilovače se zpětnou vazbou	391

5.2.2	Širokopásmové zesilovače s reaktančními vazebními obvody	394
5.2.3	Širokopásmové zesilovače s rozprostřeným zesílením	399
5.2.5	Vzájemné porovnání širokopásmových zesilovačů	400
5.3	Výkonové pásmové tranzistorové zesilovače	401
5.3.1	Rozdělení výkonových pásmových zesilovačů do pracovních tříd	401
5.3.2	Příklady zapojení	405
5.3.3	Zjednodušené postupy návrhu	408
5.3.4	Konverze AM-AM a AM-PM u výkonových pásmových zesilovačů	411
6.	NELINEÁRNÍ OBVODY	419
6.1	Směšovače	419
6.1.1	Klasifikace směšovačů	419
6.1.2	Základní parametry směšovačů	420
6.1.3	Příklady konkrétních směšovačů	423
6.2	Modulátory a demodulátory	430
6.2.1	Diodový kvadrurní modulátor	430
6.2.2	Tranzistorový kvadrurní modulátor	432
6.2.3	Mnohastavové modulátory MQAM s nelineárními zesilovači	433
6.3	Oscilátory	436
6.3.1	Základní parametry oscilátorů	437
6.3.2	Oscilátory LC se zpětnou vazbou	438
6.3.3	Oscilátory se záporným odporem	440
6.4	Fázový závěs PLL	444
6.4.1	Základní principy	444
6.4.2	Aplikace fázového závěsu	447
6.5	Návrh vysokofrekvenčních a mikrovlnných obvodů počítačem	447
6.5.1	Přednosti a nedostatky návrhu obvodů počítačem	447
6.5.2	Charakteristické vlastnosti simulačních programů	449
6.5.3	Ukázky analýz radioelektronických obvodů	450

RÁDIOVÉ KOMUNIKAČNÍ SYSTÉMY

7.	RÚZNÉ ZPŮSOBY RÁDIOVÉHO PŘENOSU	459
7.1	Radiokomunikační systémy s mnohonásobným přístupem (MAP)	459
7.2	Obecná klasifikace protokolů mnohonásobného přístupu MAP	461
7.3	Protokoly s deterministickým přístupem	462
7.4	Protokoly se stochastickým přístupem	463
7.5	Protokoly s kódovým dělením CDMA	466
7.6	Technika kmitočtového, časového a kódového multiplexu	466
7.7	Referenční model OSI	475
7.8	Dva základní typy veřejných sítí pro přenos dat (CSPDN a PSPDN)	477
7.9	Rádiový přenos simplexní, duplexní a monofrekvenční	480
7.10	Synchronní přenosový mód STM a asynchronní přenosový mód ATM	482

8.	DRUŽICOVÉ RADIOKOMUNIKAČNÍ SYSTÉMY	485
8.1	Radiokomunikační rovnice	485
8.2	Systémový zisk	490
8.3	Úroňový diagram	491
8.4	Přijímací systém pro individuální příjem družicové televize	493
8.5	Družicový telemetrický systém s digitální modulací (Mariner 10)	497
8.6	Družicový systém Iridium pro globální pozemní komunikaci	498
9.	POZEMNÍ MOBILNÍ RÁDIOVÁ KOMUNIKACE	505
9.1	Obecné otázky pozemní mobilní radiokomunikace	505
9.1.1	Celulární koncepce systémů pozemní mobilní radiokomunikace	505
9.1.2	Přehled hlavních systémů pro veřejnou mobilní komunikaci	508
9.1.3	Obecný popis veřejného celulárního radiotelefonního systému	511
9.1.4	Šíření rádiových vln v pozemních rádiových kanálech	517
9.2	Digitální veřejný celulární radiotelefonní systém GSM	522
9.2.1	Celková koncepce systému GSM	522
9.2.2	Zpracování signálu v systému GSM	528
9.2.3	Služby poskytované systémem GSM	534
9.3	Bezšňurové telefony, evropský systém DECT	538
9.3.1	Charakteristika bezšňurových telefonů	538
9.3.2	Celoevropský digitální bezšňurový telefon DECT	540
9.3.3	Transceiver mobilní stanice bezšňurového telefonu DECT	547
9.4	Veřejný rádiový paging	549
9.4.1	Základní koncepce rádiového pagingu	549
9.4.2	Evropský pagingový systém ERMES	552
9.5	Nejblížší vývoj systémů pozemní mobilní rádiové komunikace	554
9.5.1	Evoluční zdokonalování současných systémů	554
9.5.2	Univerzální mobilní telekomunikační systém UMTS	558
10.	DIGITÁLNÍ ROZHLAS DAB	
	A DIGITÁLNÍ TELEVIZE DVB	563
10.1	Digitální rozhlas DAB	563
10.1.1	Přechod od analogového rozhlasu k digitálnímu rozhlasu DAB	563
10.1.2	Popis systému DAB	565
10.1.3	Pozemské systémy T-DAB a družicové systémy S-DAB	570
10.1.4	Obecná koncepce vysílačů a přijímačů DAB	572
10.2	Digitální televize DVB	575
10.2.1	Vývoj digitální televize	575
10.2.2	Celková koncepce digitální družicové televize DVB-S	576
10.2.2	Digitální pozemská televize DVB-T	582
10.2.3	Digitální kabelová televize DVB-C	587

11. RÁDIOVÉ VYSÍLAČE, PŘIJÍMAČE A SOFTWAREVÉ RÁDIO	591
11.1 Rádiové vysílače pro analogové modulace	591
11.1.1 Rozhlasový vysílač AM	591
11.1.2 Rozhlasový vysílač FM	594
11.2 Rádiové přijímače pro analogové modulace	594
11.2.1 Přímozesilující přijímače a přijímače superheterodynní	594
11.2.2 Superheterodynní přijímače s dvojitým směřováním, homodyn	597
11.3 Rádiové vysílače a přijímače pro digitální modulace	599
11.3.1 Reálný digitální rádiový komunikační systém	599
11.3.2 Vysílač/přijímač mobilní stanice GSM 900/GSM 1800	601
11.4 Softwarevé rádio pro analogové a digitální modulace	603
11.4.1 Softwarevé rádio v analogových rádiových přijímačích a vysílačích	603
11.4.2 Softwarevý komunikační přijímač pro analogové modulace	611
11.4.3 Softwarevá koncepce přijímače základnové stanice GSM	615
11.5 Univerzální rádiová síť BLUETOOTH	617
11.5.1 Základní popis	618
11.5.2 Zpracování signálu	619
11.5.3 Transceiver Bluetooth	621
DODATKY	623
LITERATURA	627
REJSTŘÍK	635
KNIHY BEN – technická literatura	645

ÚVOD

Vydavatelství ČVUT v Praze vydalo v roce 1993 knižní monografii s názvem **RADIO-ELEKTRONIKA**. Uvedená publikace se setkala s příznivým ohlasem, což svědčí o tom, že v našich nových společensko-ekonomických podmínkách je o tento velmi důležitý obor slaboproudé elektrotechniky stále značný zájem, a že by mu tedy měla být věnována náležitá pozornost. Vzhledem k tomu, že uvažovaná publikace již není na knižním trhu delší dobu k dispozici, je nyní předkládána nakladatelstvím technické literatury BEN odborné čtenářské veřejnosti zcela přepracované vydání.

Počátky radioelektroniky, nebo spíše jejího nejdůležitějšího odvětví – rádiové komunikace, spadají již do konce minulého století. Po Hertzových experimentech s vyzařováním elektromagnetických vln uskutečňuje v roce 1894 Lodge první rádiové spojení na vzdálenost 150 yardů, v roce 1896 Marconi realizuje v praxi již využitelné radiotelegrafní spojení na vzdálenost několika mil, a v roce 1901 se rovněž Marconimu daří uskutečnit rádiový přenos dokonce již přes oceán. První vysílače byly založeny na principech „jiskrové“ telegrafie, k získávání větších vysílacích výkonů potom musely používat speciální alternátory, schopné generovat nosné vlny o kmitočtech až několika desítek kilohertzů a o výkonech až několika desítek kilowatů. Doslova revolučním krokem vpřed v rozvoji techniky rádiové komunikace však byl až Flemingův objev vakuové diody v roce 1904, za níž přichází po dvou letech Lee De Forestova vakuová zesilovací trioda. Diody se začaly uplatňovat v detektorech přijímačů, kde úspěšně nahradily dosavadní technicky méně dokonalé typy (detektory elektrolytické apod.). Triody potom byly vůbec první elektronickou aktivní součástí, umožňující realizaci zesilovačů. Armstrong a Colpitts však již v roce 1912 využívají triody také v elektronických zpětnovazebních oscilátorech, v roce 1913 se pak objevuje první anodový modulátor pro amplitudovou modulaci. A právě díky těmto obvodům, mohlo být již v roce 1920 zahájeno v Pittsburgu v USA první veřejné rozhlasové vysílání. V Evropě měla primát rozhlasová stanice v Berlíně, pracující na vlnové délce 400 metrů s výkonem 1 kW, která byla uvedena do provozu v roce 1923. Koncem dvacátých let předvádí Zworikin svůj elektronický televizní systém, k výraznému rozvoji veřejného televizního vysílání však dochází až asi o dvacet let později.

Okolo roku 1930 se začaly provozovat také první radiotelefonní systémy, určené zpočátku jen pro neveřejné instituce. Do druhé poloviny této dekády je pak datován nástup a vzápětí nato i intenzivní rozvoj rádiové lokace, nepochybně podnětený očekávanou válkou. Ve válečném období se výzkum, ale i nasazení všech uvedených radiokomunikačních prostředků do provozu doslova explozivně urychlilo. Tehdy také začal prudce vzrůstat zájem o rádiovou navigaci a o prostředky „protielektronického boje“. Připomeňme si, že radioelektronická zařízení byla tehdy stále ještě realizována v oblasti nižších kmitočtů diskrétními pasivními prvky a vakuovými aktivními součástkami, v mikrovlnné oblasti se potom používaly klasické mikrovlnné obvody s rozprostřenými parametry.

V prvních poválečných letech se začíná ve vyspělých zemích výrazněji prosazovat rozhlas FM v pásmech velmi krátkých vln a také veřejné televizní vysílání, nejprve monochromatické, později i barevné. V tomto období se však nejrůznější vysokofrekvenční

a mikrovlnná zařízení počínají stále častěji uplatňovat i mimo rámec rádiové komunikace. Objevují se nové aplikace ve vědě, v medicíně, v průmyslu, v dopravě a zemědělství, v zábavní oblasti apod.

Rozvoj radioelektroniky v poválečných letech byl významně ovlivněn první úspěšnou realizací tranzistoru v roce 1948, který bývá označován za jeden z nejdůležitějších objevů dvacátého století. Neméně důležitý byl ovšem za deset let nato přicházející nástup monolitických integrovaných obvodů, které totiž umožňovaly realizaci stále složitějších radioelektronických zařízení, vyznačujících se miniaturními rozměry, nízkou hmotností, velkou spolehlivostí, relativně nízkou cenou a dalšími přednostmi.

Jednou z nejdůležitějších aplikací radioelektroniky je od šedesátých let družicová rádiová komunikace. První družicové systémy používaly aktivní retranslátory umístěné na nestacionárních družicích, přičemž byly určeny výhradně pro neveřejné účely. V sedmdesátých letech však byla kosmická technika již schopna realizovat také stacionární radiokomunikační družice. To potom umožnilo rozvíjet rychlým tempem družicové televizní vysílání pro individuální účastníky. V současné době prochází obdobím bouřlivého rozvoje již plně digitální družicová televize a také digitální družicový rozhlas, a to jak pro stacionární, tak mobilní pozemní přijímače.

Dalším z intenzivně rozvíjených oborů rádiové komunikace se stala v nedávném období pozemní mobilní rádiová komunikace, a zejména její nejatraktivnější odvětví – veřejné celulární radiotelefonní systémy. Analogové celulární systémy budované v Evropě i jinde již od počátku osmdesátých let jsou postupně doplňovány a nahrazovány systémy digitálními, které mají řadu výhod, především pak vyšší kvalitu přenosu, širší nabídku poskytovaných služeb, možnost mezinárodních spojení apod. Podobný vývoj probíhal i v oblasti bezšňůrových telefonů a systémů radiového pagingu. Již v prvních letech nového 21. století však budou všechny tyto prostředky veřejné mobilní komunikace postupně konvergovat a společně s perspektivními fixními systémy vytvářet univerzální globální telekomunikační systémy. Pozemní radiokomunikace tak dynamikou rozvoje předstihuje na přelomu století prakticky většinu ostatních radiokomunikačních služeb.

Druhé vydání této monografie se zabývá celou řadou základních problémů radioelektroniky. Na rozdíl od prvního vydání zde však jsou redukovány teoretické partie, neboť kniha není teoretickou učebnicí, nýbrž je zaměřena především na aplikovanou teorii a zejména na praktické aspekty daného oboru. Náležitá pozornost je věnována otázkám analogových a především diskrétních modulací, otázkám zdrojového a kanálového kódování a dále problematice ekvalizace a diverzity. Následující články zabývající se obvodovým řešením různých radioelektronických obvodů jsou vůči prvnímu vydání však rovněž omezeny, neboť moderní přístup návrhu těchto obvodů je založen již téměř výhradně na použití výpočetní techniky (CAD), což ovšem rovněž vybočuje z daného tematického rámce této publikace.

Naproti tomu zde jsou podrobněji zpracovány články pojednávající o různých moderních radiokomunikačních systémech, zmíněných výše. Probírají se zde základní otázky družicové radiokomunikační techniky, obecný výklad je potom doplněn konkrétním po-

pisem družicového systému analogové televize, dále digitálního telemetrického systému a družicového systému pro mobilní komunikaci IRIDIUM. Značná pozornost je věnována prostředkům pro pozemní mobilní komunikaci, a to mobilním telefonům GSM a bezšňůrovým telefonům DECT, stručně se probírají i pagingové systémy. V příslušných souvislostech je zde také naznačen evoluční vývoj těchto systémů v nejbližších letech, který bude vyústit do evropského Univerzálního mobilního telekomunikačního systému UMTS a později i do celosvětového systému IMT2000. Pozornost je věnována rovněž problematice digitálního rozhlasu DAB a digitální televize DVB. Stručnou kapitolou pojednávající o rádiových vysílačích a přijímačích, a to jak v konvenčním tak v tzv. softwarovém provedení, je kniha zakončena.

Celá publikace je koncipována tak, aby byla srozumitelná – zejména v aplikačních partiích – co nejširšímu okruhu čtenářů, tedy inženýrům, technikům ale i vyspělým radioamatérům. Úvodní teoretické kapitoly potom mohou pomoci pracovníkům s důkladnějšími teoretickými znalostmi proniknout hlouběji do podstaty některých složitých problémů, které nelze bez určitého matematického aparátu beze zbytku zvládnout.

Na závěr by chtěl autor poděkovat všem, kteří se podíleli na přípravě této publikace. Byl to především Ing. Josef Dobeš, CSc. z Elektrotechnické fakulty ČVUT v Praze, který zpracoval stručné, avšak výstižné partie pojednávající o velmi aktuální problematice návrhu radioelektronických obvodů počítačem [čl. 6.5]. Svůj dík by chtěl vyjádřit také recenzentům publikace, a to Doc. Ing. Pavlu Zörnigovi, CSc., Ing. Františku Straňákovvi, CSc., Doc. Ing. Borisi Šimákovi, CSc. a Ing. Josefu Skálovi, za jejich cenné připomínky při konečné úpravě rukopisu. V neposlední řadě patří autorův dík i panu Jaroslavu Duškovi/st., za pečlivé překreslení obrázků.

Jakékoliv dotazy nebo kritické připomínky ke knize, tedy k její věcné náplni, formálnímu provedení, rozsahu apod., mohou čtenáři zasílat na adresu vydavatelství BEN – technická literatura nebo přímo na e/mailovou adresu autora: zalud@fel.cvut.cz

Malé Horky 2

Václav Žalud